

Sygn. akt III CZP 15/22

POSTANOWIENIE

Dnia 20 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. G.
przy uczestnictwie Z. G.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 stycznia 2022 r.,
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w K.
postanowieniem z dnia 17 września 2020 r., sygn. akt II Ca [...],

"Czy w obecnym stanie prawnym w postępowaniu o podział majątku wspólnego pomiędzy uczestnikami będącymi obywatelami polskimi sądom polskim przysługuje jurysdykcja krajowa co do orzekania w przedmiocie nieruchomości położonej w Wielkiej Brytanii?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w O. postanowieniem wstępnym z dnia 11 lutego 2020 r., wydanym w sprawie o podział majątku wspólnego wnioskodawczyni A. G. i uczestnika Z. M., ustalił, że w skład tego majątku wchodzi wierzytelność o zwrot wydatku w kwocie stanowiącej równowartość 65 000.00 GBP, przeznaczonego na

zakup nieruchomości położonej w C. (w Wielkiej Brytanii), stanowiącej majątek osobisty A. G..

Sąd Rejonowy wskazał, że środki na zakup tej nieruchomości pochodziły częściowo z zarobków wnioskodawczynie uzyskanych za pracę wykonywaną w Wielkiej Brytanii w czasie trwania małżeństwa z uczestnikiem i łączącej ich wspólności majątkowej (65 000,00 GBP) a częściowo z kredytu zaciągniętego przez nią w (...) Bank (60 000,00 GBP).

Ocena skutków nabycia przez wnioskodawczynię nieruchomości położonej w Anglii – wobec braku unijnych aktów normatywnych regulujących podział majątku małżeńskiego, do których przystąpiłoby Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz stosownej umowy dwustronnej wiążącej Polskę i Zjednoczone Królestwo - musi być przeprowadzona, stosownie do art. 41 ust. 2 p.p.m., na podstawie prawa państwa, na którego terytorium nieruchomość jest położona; wnioskodawczynie została ujawniona w brytyjskiej księdze wieczystej jako wyłączna właścicielka tej nieruchomości. To zaś, czy środki w postaci wynagrodzenia za pracę, uzyskane w trakcie trwania małżeństwa przez jednego z małżonków, wchodzi w skład majątku wspólnego, jako kwestia dotycząca stosunków majątkowych między małżonkami, podlega – zgodnie z art. 51 p.p.m. – ocenie przez pryzmat ich wspólnego prawa ojczyznego. Wynagrodzenie za pracę pobrane przez wnioskodawczynię weszło do majątku wspólnego małżonków (art. 31 § 2 pkt 1 k.r.o.); z chwilą jego wydatkowania na zakup nieruchomości, której własność weszła do majątku osobistego wnioskodawczynie, w majątku wspólnym powstała wierzytelność o zwrot tego wydatku.

W apelacji od postanowienia Sądu Rejonowego uczestnik podniósł zarzuty naruszenia prawa materialnego oraz przepisów postępowania zmierzające do podważenia oceny, że nieruchomość położona w Anglii nabyta w czasie trwania małżeńskiej wspólności majątkowej weszła w skład majątku osobistego wnioskodawczynie. W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i ustalenie, że przedmiotowa nieruchomość stanowi składnik majątku wspólnego a jej wartość wynosi 200 000,00 GBP, ewentualnie o uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w K. przy rozpoznawaniu apelacji uczestnika powziął wątpliwości, którym dał wyraz w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić je do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odracząc rozpoznanie sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym podjęcie uchwały rozstrzygającej zagadnienie prawne stanowi - ze względu na jej wiążący charakter (art. 390 § 2 k.p.c.) - wyjątek od zasady samodzielnego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd właściwy. Z tego względu wskazuje się na potrzebę ścisłej wykładni przesłanek stosowania art. 390 k.p.c. (zob.m.in. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 166 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08, nie publ.; z dnia 29 października 2009 r., III CZP 79/09, nie publ. i z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 106/09, nie publ.). Podkreśla się przy tym, że przedmiotem zagadnienia prawnego może być jedynie taka poważna wątpliwość prawna, której wyjaśnienie w formie uchwały jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd drugiej instancji. Sąd ten powinien zatem szczegółowo wyjaśnić, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne; obowiązany jest również wykazać, że wątpliwości te pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem środka odwoławczego.

Przytoczone w tym zakresie argumenty podlegają rozważeniu przez Sąd Najwyższy, który w pierwszej kolejności bada, czy spełnione zostały warunki do podjęcia uchwały (por.m.in. uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego: z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, nie publ.; z dnia 30 maja 2003 r., III CZP 30/03, nie publ.; z dnia 14 listopada 2006 r., III CZP 84/06, nie publ.; z dnia 20 listopada 2009 r., III CZP 90/09, nie publ. i z dnia 22 października 2010 r., III CZP 80/10, nie publ.). Wykładni przepisów prawnych leżących u podłoża wątpliwości ujętych w zagadnieniu prawnym i oceny jej znaczenia dla rozpoznawania środka

odwoławczego, powinien dokonać w pierwszej kolejności sąd przedstawiający zagadnienie prawne. W przeciwnym razie, skutkiem rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy byłoby narzucenie sądowi drugiej instancji wykładni określonych przepisów, co do których sąd ten nie wyraził żadnego stanowiska, co prowadziłoby do nieuzasadnionego rozszerzenia wyłomu, jaką instytucja pytań prawnych czyni w odniesieniu do zasady podlegania sędziom tylko Konstytucji i ustawom. Instytucja zagadnień prawnych nie może być wykorzystywana do przerwania na Sąd Najwyższy decyzji jurysdykcyjnej obciążającej sąd orzekający.

Ocena, czy zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego, wymaga uprzedniego wstępnego rozważenia zarzutów podniesionych w środku odwoławczym oraz możliwych kierunków rozstrzygnięcia sprawy w zależności od sposobu rozwikłania poważnych wątpliwości leżących u podłoża tego zagadnienia. Oceny tej dokonuje sąd drugiej instancji; może on wykazać w ten sposób, że rozstrzygnięcie poważnych wątpliwości prawnych ujętych w zagadnieniu prawnym ma znaczenie dla wyniku sprawy. Gdyby sąd drugiej instancji nie miał obowiązku wstępnego rozważenia zarzutów apelacyjnych pod kątem celowości pytania prawnego, musiałby tego dokonać Sąd Najwyższy, a to nie mieści się w jego ustawowej roli określonej w art. 390 k.p.c. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 marca 2011 r., III CZP 1/11, nie publ.; z dnia 18 marca 2010 r., II PZP 2/10, nie publ. i z dnia 14 marca 2014 r., III CZP 132/13, nie publ.).

Sąd Okręgowy nie przedstawił argumentów wskazujących na istnienia związku przyczynowego między wątpliwościami ujętymi w przedstawionym pytaniu a rozstrzygnięciem o zasadności rozpoznawanej apelacji; nie wyjaśnił, jak - według niego - kształtowałyby się ocena tego środka odwoławczego w zależności od sposobu rozstrzygnięcia przedstawionych wątpliwości. Na obecnym etapie postępowania zasadniczą kontrowersję między uczestnikami postępowania o podział majątku wspólnego budzi kwestia, czy nieruchomości położona w Anglii, nabyta w czasie, kiedy łączył ich ustrój wspólności majątkowej, weszła w skład tego majątku, czy też stanowi majątek osobisty wnioskodawczyni. Sąd pierwszej instancji przyjął, że kwestia ta – w świetle art. 41 ust. 2 p.p.m. – podlega

rozstrzygnięciu na podstawie prawa państwa, w którym nieruchomości ta jest położona; ocenie przez pryzmat prawa polskiego – stosownie do art. 51 p.p.m. - podlega natomiast przynależność pobranego przez uczestniczkę wynagrodzenia za pracę do określonej masy majątkowej. Sąd Okręgowy nie odniósł się do tej oceny, podważanej przez uczestnika postępowania we wniesionej przez niego apelacji, wskazując, że w pierwszym rzędzie rozważenia wymaga kwestia jurysdykcji krajowej w płaszczyźnie art. 1102, art. 1106², 1107¹ i art. 1110² k.p.c.

Zastrzeżenia budzi jednak sposób sformułowania przedstawionego zagadnienia prawnego. Pytanie mające odzwierciedlać jego istotę nie zostało powiązane z konkretną normą prawną ani wykładnią określonego przepisu. Sformułowano je bardzo szeroko, bez skonkretyzowania, jaki wpływ odpowiedź na nie miałaby na ocenę jurysdykcji sądu polskiego. Treść tego pytania nie precyzuje, czy wyrażona w nim wątpliwość odnosi się do jurysdykcji krajowej również w zakresie orzekania o przynależności nieruchomości położonej za granicą do majątku wspólnego byłych małżonków. Nie przedstawił przy tym własnego stanowiska w tej sprawie.

Z tych względów Sąd Najwyższy, wobec niespełnienia przesłanek przewidzianych w art. 390 § 1 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.